

Красіков Михайло Михайлович
професор кафедри українознавства, культурології та історії науки
НТУ «ХПІ»,
кандидат філологічних наук, доцент
e-mail: mmkrasikov@gmail.com

ГЕЛОВІН У ХАРКОВІ 2025 РОКУ: КУЛЬТУРОЛОГІЧНІ РЕФЛЕКСІЇ

Напередодні 31 жовтня 2025 р. у соцмережах УГКЦ з'явився текст під промовистою назвою «Геловін – демонська розвага, особливо небезпечна для дітей і молоді». Починався він так: «Міжнародна Асоціація Екзорцистів (АІЕ) попереджає, що Геловін – це вкрай шкідливе свято, а радше – прямий контакт із окультизмом і злом, особливо небезпечний для дітей» [1]. А далі йшов каскад риторичних запитань: «Ви хочете, щоб вашим дітям снилися кошмари та нічні жахи? Ви хочете піддати їх чаклунству? Ви хочете, щоб демони впливали на їхнє життя?» [1]. Асоціація Екзорцистів аргументувала своє занепокоєння тим, що Геловін «має темне коріння, пов'язане з кельтським культом Самайн, магічними ритуалами, неочаклунством і навіть сатанізмом», і взагалі «ототожнюється з символами жаху, окультизму та демонізму. Це свято, позбавлене віри, яке ризикує несвідомо підживлювати культуру смерті та страху» [1]. Можливо, це справедливо якоюсь мірою для США та деяких західноєвропейських країн, однак подивимось на українські реалії.

У Харкові про наближення цього свята десь з 20 жовтня щонайменше останні 10 років сповіщають вітрини магазинів та портали до ресторанів і кафе, де дизайнери змагаються в мистецтві якомога цікавіше й елегантніше прикрасити заклад гарбузами, пресованою соломою, інсталяціями з гілок, штучного листя й живих квітів, що викликає у перехожих виключно позитивні емоції і якщо не бажання завітати, то точно зробити селфі на тлі такої осінньої краси. Звісно, тут і «страшні маски» з гарбузів або намальовані на повітряних кульках, зроблені у вигляді витинанок, чудернацькі фігурки відьом, привидів, упирів тощо.

А на вулицях і в транспорті 31 жовтня і 1 листопада можна зустріти купу тінейджерів із розфарбованими обличчями і певною мірою костюмованих: у когось це лише різки (а то й величенькі роги), дивовижний чорний капелюх, гротескова зачіска чи вигадливо прикрашена сукня, а у когось – повноцінні костюми. Серед останніх цього року довелося побачити кількох лицарів з мечами, Смерть з косою, Відьом, двох куклускланівців, Амура з луком і стрілою та трьох янголів. Варто згадати й про щорічні конкурси костюмів до Геловіна у культовому закладі Харкова – ТРЦ «Нікольський», про що сповіщає реклама в метро ледь не на кожній станції. У них бере участь молодь 18-30 років, і витрати на костюми тут, вочевидь, більші. 31 жовтня 2025 року тут пройшов «Halloween weekend» з конкурсом костюмів, тематичними іграми, фотозоною, виступами музикантів та іншими розвагами як для дітей, так і для дорослих. Кількість зареєстрованих на конкурс досягла 400 осіб, але «тусовалося» в ТРЦ 31 жовтня значно більше народу, так чи інакше прикрашеного відповідною символікою та атрибутикою.

Найрафінованіша публіка цього віку організовує до Геловіна нечисленні костюмовані вечірки з ірландськими танцями, що можна сприймати як певну культурологічну «гру в традицію». Що ж до тінейджерів, більшість із них поняття не мають про історію свята та його сутність, тому вважати, що це є проявом окультизму, демонізму, сатанізму, містицизму тощо – надто інтелектуалізувати те, що є звичайною розвагою, вочевидь потрібною молоді, хоча б як психологічне розвантаження, тим більше в прифронтовому місті, де ледь не щодня хтось гине або дістає поранення. «По приколу» — цей вислів цілком пояснює причину участі підлітків та юнаків у геловинських перевдяганнях. Так, можна скаржитися, що це привнесене свято, але ж і всі християнські свята (разом із самим християнством) колись були привнесені. Можна згадати про українських ряджених вертепників (серед них, до речі, є і Смерть, і Янгол, і Чорти), і такі костюмовані групи, хоч і в незначній кількості, ми бачимо на Різдвяних святках у Харкові в останні роки. А ще, переважно в селах, ряджені на другий день весілля влаштовували «ритуальні бешкети», як і

новорічна Маланка, а хлопці масками з гарбуза (куди вставляли свічку) просто обожнювали лякати дівчат осінніми вечорами, особливо на свято Андрія.

Тому плакат, на якому типова маска з гарбуза зі свічкою всередині, перехрещена дорожнім знаком заборони проїзду і написами «Україна разом з Богом ... скажи “Ні” хеллоуїну» (в іншій версії – «Свідомі християни хелловін НЕ святкують»), як аргумент начебто чужості і ворожості українцям цього візуального образу є вкрай невдалим, якщо не сказати провальним. А саме цей плакат супроводжував публікацію «Геловін – демонська розвага». Фейсбуківські хейтери в коментарях до публікації або писали коротке «Ні», або цитували Біблію про те, що не можна одночасно служити і Богові і Сатані, і лише один раз пожартували: «Не святкую. Гарбузи їмо!!!» [1].

Карнавалізація – універсальне явище культури, що супроводжує всю історію людства. Маска дає можливість змінити хоч на мить звичний *modus vivendi*, а не просто імідж, вийти за межі регламентації, тобто побути справді вільною людиною. Підлітки, які захоплюються косплеєм, рольовими іграми (зокрема за Толкієном) насправді не стільки тікають від реальності, як це роблять всі романтики, скільки шукають себе справжнього таким нетривіальним способом. Що ж до «жахів» і лякалок – пригадайте своє раннє дитинство: хто не намагався налякати рідних чи друзів несподіваною появою в білому простирадлі в темряві, хто не чув чи не розповідав лякалки про Чорну Руку чи «Домовину на колесах»? Врешті-решт, жахливе – законна категорія естетики, і світова культура знає чимало творів у цій стилістиці, включно з фільмами-жахастиками, які ніхто, здається, не пропонує заборонити, бо в них є психологічна потреба.

Література

1. Геловін – демонська розвага // <https://www.facebook.com/groups/1504285133105310/posts/2922041671329642/>